

MATERIAŁY DO SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO MAŁOPOLSKI

Kontynuujemy na łamach „Małopolski” publikację materiałów biograficznych, które w przyszłości przyczynią się do powstania słownika małopolskich regionalistów. Kto jest więc małopolskim regionalistą? Nie zawsze będzie to osoba urodzona na terenie Małopolski, choć to szczegół istotny. Bez względu na miejsce urodzenia i zamieszkania najistotniejszym wyróżnikiem będą jej dokonania organizatorskie m.in. tworzenie muzeów, izb i zespołów regionalnych, działalność wydawnicza, działalność publicystyczna, a zwłaszcza naukowo-badawcza. A więc opisywanie w różnych formach (także pamiętnikarskich i wspomnieniowych) wszelkich aspektów naszych małych ojczyzn.

Czy uda się nam zrealizować to ambitne i trudne zadanie? Zależy to przede wszystkim od Czytelników i sporej gromady naszych Autorów, także potencjalnych. Oczekujemy na biogramy.

Redakcja

POREBA Józef (2 stycznia 1891 Tarnów – 27 listopada 1945 Pleśna) – legionista, działacz społeczny.

Syn Andrzeja i Katarzyny z domu Łanockiej lub Łanocha. Jego ojciec Andrzej, rzemieślnik, miał zakład bednarski, wówczas w podmiejskiej dzielnicy Tarnowa – Pogwizdowie. Mieszkali przy ulicy Poprzecznej 3, później podawany był adres: ul. Szpitalna 28.

Po ukończeniu szkoły ludowej rozpoczął naukę w I Gimnazjum Męskim im. Kazimierza Brodzińskiego w Tarnowie. Nauka trwała 8 lat. Był bardzo zdolnym uczniem. Maturę zdał w 1910 r. Znał łacinę, grekę, język niemiecki, francuski, w późniejszych latach opanował także język czeski. Już w gimnazjum interesował się ruchem niepodległościowym i należał do Tajnej Organizacji Młodzieży Narodowej – opisał to już jako redaktor „Naszego Głosu” w nr 18 z 1929 r. Należał też do tarnowskiej drużyny Sokół, która z organizacji gimnastycznej, tuż przed wybuchem I wojny, przekształciła się w paramilitarną. Na terenie Galicji szkolenia paramilitarne odbywały się względnie swobodnie, za cichym przyzwoleniem władz.

W 1910 r. rozpoczął studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie. Zrezygnował z nich po trzecim roku, przed święceniami kapłańskimi.

Z tarnowskiej drużyny Sokoła razem z kolegami wstąpił najpierw do 1. Brygady Legionów Polskich, a potem do Drugiej, zwanej Żelazną lub Karpacką. Adresy legionowe to: 3. kompania 1. pułku piechoty oraz Kolumna Sanitarna, Feldpost 378 Polski Korpus Posiłkowy, a także J. R.57III Ezrath kompania Horní Moštěnice. Po bitwie pod Rarańczą w 1918 r. został internowany w obozie w Huszt. Napisał o tym artykuł *W dziesiątą rocznicę Rarańczy, Huszt i Marmaros-Sziget* opublikowany w „Naszym Głosie” nr 8 z 1928 r., s. 2.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zarządzał majątkiem pp. Krajewskich w Zbędownicach koło Kazimierza Dolnego.

W 1924 r. pracował jako nauczyciel w miejscowości Rudel (gmina Rudka) w okręgu Bielsk Grodzieński. 5 sierpnia 1924 r., w Opolu Lubelskim zawarł związek małżeński z Marianną Szymczyk (po pierwszym mężu Siemieniuku).

W 1925 r. wrócił do Tarnowa, a 13 września wydał pierwszy numer tygodnika społeczno-informacyjnego „Nasz Głos” (później nazwanego społeczno-politycznym), którego był redaktorem naczelnym i jednocześnie wydawcą. „Nasz Głos” był organem Chrześcijańskich Związków Zawodowych (sekretarzem okręgowym tych związków został Józef Poręba). Program „Naszego Głosu” wyraźnie wskazywał czym będzie się zajmował i do jakich odbiorców został skierowany. Oto fragment programu:

Pragniemy, by „Nasz Głos” był organem najszerzych warstw ludności naszego miasta i okolicy, myślących po katolicku i po polsku – tak inteligencji urzędniczej, jak i warstw mieszczańskich, a przede wszystkim sfer robotniczych – by był organem naszych zrzeszeń miejscowych i stowarzyszeń, krzewicielem zdrowych haseł i zasad, potężnym głosem tych wszystkich, którym rozwój naszego miasta i jego polski charakter leży na sercu, którzy rozumieją czasy dzisiejsze i chcą piękną kwestię społeczną rozwiązać w duchu zasad miłości i sprawiedliwości chrześcijańskiej.

Jako sekretarz okręgowy Chrześcijańskich Związków Zawodowych Józef Poręba zajmował się sprawami robotników i młodzieży rzemieślniczej. Już w 1925 r. dopominał się o ponowne utworzenie Bursy dla Terminatorów – domu dla młodzieży rękodzielniczej, zapewniającego warunki do życia, do rozwoju umysłowego, moralnego i fizycznego. Bursa im. Ks. Piotra Skargi powołana została ponownie w Tarnowie 1 stycznia 1927 r. Oprócz stałych, mieszkających tam wychowanków, w niedzielę i święta przychodziła młodzież z miasta na odczyty i prelekcje. Józef Poręba prowadził tam pracę wychowawczą. Latem organizowane były wycieczki i zabawy.

Należał do grupy założycieli Towarzystwa Budowy Kościoła dla młodzieży szkół średnich w Tarnowie. Wszedł w skład zarządu, gdzie pełnił funkcję sekretarza. Józef Poręba organizował zebrania chrześcijańskich

związków zawodowych różnych branż rzemiosła, celem ustalenia warunków pracy i płac. Brał udział z ramienia Chrześcijańskich Związków Zawodowych w negocjowaniu płac i warunków pracy z dyrekcją Państwowych Zakładów Związków Azotowych w Mościcach. Reprezentował pracowników budowlanych w rozmowach dotyczących podwyżki płac. Na łamach „Naszego Głosu” podawał fakty dotyczące bezrobocia w Tarnowie, nazwy zakładów, w których wstrzymano produkcję. Zachęcał do doraźnej pomocy dla bezrobotnych w postaci zbiórek pieniędzy dla ubogich, współpracował z Towarzystwem Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo.

Z inicjatywy Chrześcijańskich Związków Zawodowych powstał Komitet Ratunkowy dla bezrobotnych, gdzie sami potrzebujący zbierali fundusze. Dzięki jego staraniom, 8 grudnia 1925 r. otworzono salę zebrań dla chrześcijańskich organizacji robotniczych w budynku przy Katedrze. Na spotkaniach z robotnikami wygłaszano pogadanki na tematy oświatowe i bytowe. W 1925 r. w Tarnowie odbywały się wybory do Rady Powiatowej Zarządu Kasy Chorych. Józef Poręba kandydował z listy nr 8 „Zjednoczenia” z grupy ubezpieczonych i wybrany został do zarządu.

Był członkiem patronatu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, założonego przez ks. Aleksandra Rogoża. Inicjował zbiórki pieniężne na cele oświatowe tego Stowarzyszenia. Współpracował z Komitetem Zjednoczonych Towarzystw Katolickich w Tarnowie i razem z ks. Józefem Chrząszczem wszedł w skład Komitetu Wykonawczego Towarzystwa. Organizował kolonie letnie dla dzieci z rodzin ubogich w szkole w Szczepanowicach. Część funduszy na ten cel otrzymał od p. radczyni Dzikowskiej. O resztę finansów zabiegał w województwie, w Towarzystwie Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo i w Kasie Oszczędności m. Tarnowa. Pozyskał do współpracy Stanisława Goździewskiego, który bezinteresownie badał dzieci i sprawował opiekę zdrowotną. W 1929 r. oprócz pracy w redakcji, zatrudniony został w Radzie Powiatowej mieszczącej się przy ulicy Piłsudskiego 3 w Tarnowie.

Od 1925 r. należał do Chóru Katedralnego w Tarnowie. Występował w Teatrze Amatorskim („Nasz Głos” nr 2, 5, 8 z 1929 r.).

W 1928 r. kandydował na posła do sejmu z ramienia Katolickiej Unii Gospodarczej Ziemi Zachodnich, z krajowej listy nr 30. Był członkiem Prezydium Komitetu Wyborczego („Nasz Głos” nr 3, 4, 6, 7 z 1928 r.).

13 czerwca 1929 r., razem z żoną Marianną, dziećmi: Aleksandrem, Stefaną, Wojciechem i Jackiem przeniósł się do Pleśnej. Po śmierci ks. Jana Bajdy kupił po nim dom, gdzie mieszkał z rodziną aż do śmierci. W 1932 r. ujawniła się choroba, której przyczynę upatrywał w ciężkich warunkach bytowania w obozie w Huszt. Józef Poręba przebywał w licznych sanatoriach i Klinice Chorób Nerwowych w Krakowie przy ulicy Kopernika 48. Wybuch II wojny, brak pieniędzy na leczenie, różne przeżycia spowodowały zaostrzenie się choroby. Postępujący paraliż doprowadził do śmierci.

Po śmierci Józefa Poręby mszę żałobną celebrowało pięciu księży, a głównym celebrantem był jego przyjaciel ks. Józef Boduch. We wszystkich kościołach tarnowskich odbyły się msze żałobne. Pochowany został na cmentarzu parafialnym w Pleśnej. W pamięci pozostał jako człowiek wrażliwy na niesprawiedliwość i krzywdę najuboższych, dobry mąż i ojciec.

Stanisława Sołyga, wnuczka Józefa Poręby

Lit.: *Sprawozdanie dyrekcji CK Gimnazjum I w Tarnowie 1902–1910, Tarnów nakładem Funduszu Naukowego; Zarys Historii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – Senat – Opracowania Tematyczne OT- 653 Kancelaria Senatu, Warszawa 2017; „Nasz Głos : tygodnik społeczno-polityczny” 1925–1929 (dostęp: Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa); korespondencja, zbiory własne.*